

16 Şubat 1969'da Amerikan 6. Filosu'nun İstanbul'a demirlemesini protesto için "emperyalizme ve sömürüye" karşı bir mitinge sağcı militanlar "Müslüman Türkiye" sloganlarıyla saldırdı: Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan öldürüldü, yaklaşık 200 kişi yaralandı. Gazeteciler Güldal Kızıldemir, Nadire Mater, Aysenur Arslan ve Cengiz Kuşçuoğlu'nun *Nokta* dergisinin 1 Şubat 1987 tarihli sayısı için görgü tanıkları ve dönemin siyasetçileriyle konuşarak hazırladıkları dosyayı aktarıyoruz.

"İlk şehit ben olacağım" diye haykırıyorlardı. "Allah Allah..." sesleri, kan kokan sloganlar... Milli Türk Talebe Birliği'nin Çağaloğlu'ndaki salonunda gerilim, yaydan fırlamaya hazır bir oktu o gün. 1969 yılının Yarbayı Celal Küçük, izlemek için gittiği toplantıdan dehşet içinde çıkmıştı.

Tarih 14 Şubat 1969'du. Tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçecek olaylara daha iki gün vardı. Yani "Kanlı Pazar" daha yaşanmamıştı. Ama Celal Küçük, MTTB toplantısından çıkarken iki gün sonrasını tüm açıklığıyla görüyordu. Bugünün emekli subayı Küçük, *Nokta*'ya "Toplantıdan sonra bütün ilgilileri uyardım" diyordu. Evet, Celal Küçük uyarılmıştı uyarmasına ama...

"O olay oluncaya kadar hiçbir hareket yok. Hiçbir hareket göstermeyen topluluğa karşı ne gibi bir tedbir alınır?... Daha evvelden şu adam şu hareketi yapacak diye nasıl bileceksiniz ki?... Bunlar umumi laflar..." Bu sözler, "uyarılan" ilgililerden birine, dönemin İstanbul Valisi Vefa Poyraz'a aitti. Poyraz, 18 yıl sonra *Nokta*'ya Kanlı Pazar'ı değerlendirirken "ani bir halk hareketi" diyordu.

Sağcıların "savaş çağrısı"

Cuma. Yarbay Celal Küçük, 14 Şubat günü Çağaloğlu Yokuşu'nu tırmanırken endişeliydi. Dört gün önce Dolmabahçe açığına demirleyen Amerikan 6. Filosu'nu protesto gösterilerine o gün sağ "cevap" vermişti. Beyazıt'taki "Bayrağa Saygı Mitingi"nde "Vedat Demircioğlu bayrağı" lanetlenmişti. Demircioğlu, bir yıl kadar önce 6. Filo'nun gelişi sırasındaki olaylarda öldürülmüş, 11 Şubat 1969 günü anısına Beyazıt Kulesi'ne bir bayrak çekilmişti. O günlerde sağ basında "kızıl bayrak" diye nitelenen bu gençliğin emperyalizme karşı tavrının simgesi" bayrak, Beyazıt'taki mitingün ana hedefiydi. Komünizmle Mücadele Dernekleri Başkanı İlhan Darendelioğlu mitingte "Memlekete ihanet eden bu hainleri toprağa gömme zamanı gelmiştir" diye haykırıyordu.

6. Filo neyi simgeliyordu? Gelişi neden protesto ediliyordu? Beyazıt Alanı'nı dolduran kalabalık bu sorulardan çok, bir başka şeyle ilgiliydi. Onlara "din elden gidiyor" denmişti. Pek çoğu da nedenini, nasılıni sormadan alana koşmuştu. Megafonlarla bağırılan "Komünistlere ölüm" sloganını tekrarlıyorlar, bir "adanmışlık" duygusu içinde "öldürmeye" hazırlanıyorlardı.

Cuma akşam... Celal Küçük, MTTB'nin Çağaloğlu'ndaki binasına girerken bunları düşünüyordu. İstanbul, İzmit, Bursa, Sakarya Komünizmle Mücadele Dernekleri nin "üyeleri"nin doldurduğu salona girdiğinde endişesi daha da artmıştı. Ve her geçen dakika bu endişeyi dehşete dönüştürmüştü.

Celal Küçük, o akşamı *Nokta*'ya şöyle anlatıyordu: "Kürsüye İlhan Darendelioğlu çıktı. 'Pazar günü komünistler miting yapacak. Biz bu mitingte savaşacağız. Silahlı olan silahıyla, olmayan baltasıyla gelsin' şeklinde bir konuşma yaptı. Ortalık bir anda elektriklendi. 'Bu uğurda ilk şehit ben olacağım', 'Hayır ben olacağım' diye bağırışmalar oldu. Resmen ölüm kokusu vardı havada. Ayrıldık. Hemen Kara Harp Akademisi Komutanı

Tümgeneral Süleyman Aşıroğlu'na durumu arz ettim. 'Paşam' dedim, 'Korkunç bir durum var. Kan dökülecek. Vali'nin haberi var dediler. Silahlı gelecekler.' Aşıroğlu Paşa 'Bu korkunç. Merkez Komutanlığı Kurmay Başkanı Edip Bayoğlu'nu ara, haber ver' dedi. Hemen Süleyman Aşıroğlu'nun yanından Bayoğlu'na telefon ettik. Ben konuştum. Çok teşekkür etti."

Mehmet Şevket Eygi daktilosunun başında

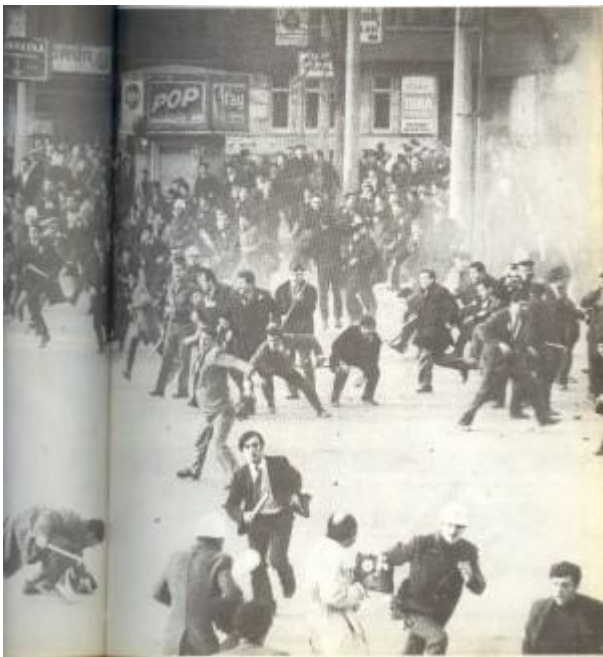
Cumartesi... 15 Şubat 1969 günü İstanbul bir "hazırlık" içindeydi. Çok daha sonra bu hazırlıklardan bazılarını CHP Milletvekili Orhan Birgit Meclis kürsüsünde şöyle dile getirecekti: "Eyüp ilçe başkanınız ne yaptı? Sağmalcılarda sopalar, şişler nereden temin edildi? Kağıthane'de hangi CHP'li marangoza, hangi CHP'li demirciye yüksek paralarla teklif yapıldı da reddetti? Kim kabul etti? Zeytinburnu'ndan hangi minibüsle Eminönü Adalet Partisi şubesinde sopa taşındı? Bunların numaralarını vereyim..."

15 Şubat'ta, Bugün gazetesinin yazarı Mehmet Şevki Eygi de daktilosunun başında, ertesi gün çıkacak yazısına hazırlanıyordu. Öyle lafı eveleyip geveleme zamanı değildi. Hedefe tam ortasından vurmak gerekirdi. Eygi, önce yazısının başlığını koydu: "Cihada hazır olunuz." Ve devam etti: "Büyük fırtına patlamak üzeredir, Müslümanlar ile kızıl kâfirler arasında topyekûn savaş kaçınılmaz hale gelmiştir... Müslüman kardeşim, sen bu savaşta bitaraf kalamazsın. Ben namazımı kılar, tesbiğimi çekerim... Etliye, sütlüye karışmam deyip de kendine zulüm edenlerden olma, gözünü aç, bak!.. Onlarda taş, sopa, demir, molotof kokteyli mi var? Biz de aynı silahları kullanmaktan aciz değiliz... Cihat eden zelil olmaz. Sağ kalırsa gazi olur, canını verirse şehitlik şerefini kazanır."

Binlerce genç de ertesi günkü "Emperyalizme Karşı Mustafa Kemal Yürüyüşü"ne hazırlanıyordu. Pankartlar yazılıyor, yürüyüş boyunca atılacak sloganlar saptanıyordu.

16 Şubat

Ve pazar... İstanbul o gün, baharı haber veren bir sabaha uyanmıştı. Ilık, güneşli, iyimser bir gündü...

Sonradan tanık olacaklarına inat... Yürüyüşün güzergâhı, Valilik tarafından Beyazıt-Taksim olarak saptanmıştı. Saat 11'de Beyazıt Alanı kalabalıklaşmaya başlamıştı. Aynı sıralarda Beyazıt Camii doluyordu. Yürüyüş yolundaki Dolmabahçe Camii de... Gerçi Dolmabahçe Camii, 6. Filo'nun gelişi nedeniyle ilan edilen "askeri bölge"nin içinde kalıyordu ve bu bölgeye giriş yasaktı. Ancak cihad çağrısına uyanlar için geçerli değildi bu! Onlar din uğruna canlarını vermeye hazırlardı, yasağı mı dinleyeceklerdi! Yetkililer arasında telsiz, telefon görüşmeleri, yasağı sonunda izne çeviriyor ve Dolmabahçe Camii'nin yolu açılıyordu.

İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkanı Harun Karadeniz, daha sonra "Olaylı Yıllar ve Gençlik" kitabında o sabahı şöyle anlatacağı: "İlk haber Dolmabahçe Camii'nden geldi. Kalabalık bir grup cami çevresinde toplanmış namaz kılıyordu. Saat 10 sularında durumu bizzat görmeye gittim. Topluluğun çoğunluğu sakallı, bereli kimselerdi. Bize saldıracak olan bunlardı. Şehrin yabancısıydı, garip bir sessizlik içinde ve merakla çevrelerini seyrediyorlardı... Samimiler, inanmışlar sonuna

kadar ve ölümü göze alarak kalkıp gelmişler buraya. Dini ve vatani kurtaracaklar, can pahasına da olsa yapacaklar bu işi..."

Saldırı olacağı apaçık ortadaydı, ama... Harun Karadeniz anlatıyordu: "Durum ne kadar sakıncalı olursa olsun biz silahlanmadan ve kendimizi kavgaya göre hazırlamadan yürüyecektik. Evet, biz o zaman böyle düşündük ve öyle de yaptık. Sonradan bizi hatalı bulanlar ve eleştirenler oldu."

Saat 14.00... Beyazıt'ta toplanan yaklaşık 30 bin kişi yürüyüşe geçiyordu sonunda. Sultanahmet, Sirkeci, Karaköy, Tophane... Her adımda, tarihin bir dönüm noktasına biraz daha yaklaşıyordu. Taksim'de bir

grubun toplandığı haberi gelmişti. Ancak, gençlik liderleri sonradan "böyle bir topluluğun çok ciddi bir tehlike taşımayacağı görüşünde olduklarını" söyleyeceklerdi. Ama anlaşılan bazı yetkililer aynı görüşte değildi. İstanbul Valiliği kentteki 1500 polisin binini Taksim Alanı'na çağırmış, askerden de yardım istemişti. Taksim "bir şeylere" hazırды.

Gümüşsuyu'ndan çıkmış, Teknik Üniversite önüne gelmişti. Yürüyüşün düzenleyicileri burada kısa bir değerlendirme yapıyor ve alana bir öncü grup gönderilmesi kararlaştırılıyordu. Geri kalanlar da üniversitenin arkasından dolaşarak alana gireceklerdi. Yaklaşık 400 kişilik öncü grup koşarak Taksim Alanı'na giriyor ve... Günün adı "Kanlı Pazar"a dönüyordu.

Dönemin gençlik liderlerinden avukat Bozkurt Nuhoğlu, Nokta'ya 18 yıl öncesini şöyle anlatıyordu: "Orada kitlelerde savunma psikolojisi yoktu. Henüz devlete ve hükümete inanç vardı. Bu çapta bir provokasyonun yapılabileceğini düşünemedik, yoksa alana girmezdik. Alanda birdenbire kalabalığın içine düşüldü. Polis korumaktan ziyade teşvikçi ve tahrikçi durumdaydı."

Yarbay anlatıyor. Dönemin yarbayı Celal Küçük, o saatleri şöyle anlatıyordu Nokta'ya: "Olay günü sabah dokuzda Taksim'e gittim. Osman Güllük ve İhsan Kuraner filan inzibat kulübesinde toplanmışlardı. Ben gittim, durumu söyledim. Kuraner'e 'önlem alın' dedim. Korkunç bir sessizlik vardı. Olay çıktı çıkacak. Adamların ellerinde teşbih, demirler, sopalar, Dolmabahçe'de sabah namazını kılmışlar, tıklım tıklım meydana doluyorlar. Taksim Alanı'nın etrafına açılıyorlar. Orta boş kalıyor. Giren öldürülecek. Toplum polisi de Opera'nın önünden Vakıf İşhanı'na doğru bir kama atıp gelen irtibatı kesiyor ve girenlerin üzerine aletli hücum başlıyor. Kitle silahsız, canını kurtaran Sıraselviler'e, Kazancı'ya kaçıyor. Sonuç 2 ölü, 200 yaralı. Polisin hiçbir müdahalesi olmadığı gibi yere düşen silahı alıp sahibine veriyor. Bir kıta on beş dakika sonra geliyor alana, ama olan olmuş. Gruptan biri bir megafon alıyor eline ve 'Şimdi de, Cumhuriyet'e, Milliyet'e gideceğiz' diyor."

16 Şubat 1969 günü Taksim Alanı'nda görevli bugünün iki emekli subayı da gelişmeleri Nokta'ya şöyle aktarıyordu: "Olay çıkacağı belli olmuştu. Galata Köprüsü açılırsa öğrenciler gelemez, olay önlenir diye düşünüldü. Ama Vali, köprünün açılmasına 'Anayasa'ya aykırı' diye karşı çıktı. Polis aralıklydı, önleyecek durumda değildi. Yer yer laubali bir tavır vardı polisin. Kesici, vurucu sopalar vardı. O arada 21 numaralı telsizdeki adam 'Vali Bey olay olacak' dedi. Vali 'Böyle şeyler telefonla konulur' dedi. Adam bunun üzerine telefona gitti, döndüğünde yüzü düşmüştü."

Düşenler... Bir bıçak çekildi, hızla savruldu, bir fotoğraf makinasının deklanşörüne basıldı. Kanlı Pazar'ın vahşeti gelecek kuşaklar, bugünler için objektifte donup kaldı.

"Ölenler sağdan mı soldan mı?"

Duran Erdoğan ve Ali Turgut Aytaç ölmüştü. Aytaç'ın eşi Eflan Aytaç şöyle anlatıyordu o günü: "Kocam daha yaktığı sigarasını bitirmemişti ki, etrafımızda bulunan kalabalık dalgalandı. Taşlar atmaya başladı. Eli sopalı adamlar ileri fırladılar. Bir taraftan taş atıyorlar, bir taraftan da 'Kahrolsun komünistler' diye bağıyorlardı. Kocam da onlara 'yapmayın etmeyin, ayıptır günahdır' diye mani olmaya çalışıyordu. Sonra kalabalık arasında onu gözden kaybettim. Bu defa ben parktaki eli sopalı adamlara 'yapmayın etmeyin' diyecek oldum, adamlar bana da saldırdılar. Biri boğazımı sıkmaya başladı. Diğerleri de 'Seni de çocuklarını da öldürürüz' diyorlardı. Polisler susuyor, zorbalara müdahale etmiyorlardı. O zaman aklım başıma geldi ve çocukları kollarından çekerek oradan kaçtık. Kocamın öldürülmüş olduğunu geç vakit öğrendim."

O gün İstanbul'da yüzlerce aile yakınlarının akıbetini merak ediyor, herkes birbirine ölenlerin adını soruyordu. Ölenlerin kim olduğunu başka merak edenler de vardı. AP hükümetinin üyeleri. O dönemde Hürriyet gazetesinde çalışan Cüneyt Arcayürek şöyle diyordu: "Size bütün samimiyetle acı bir çizgi verelim: Olaylar patladıktan sonra, pek çok iktidar mensubu 'Ölenler sağdan mı soldan mı?' diye sorabiliyordu. Bu bile, vahim bir zihniyetin, perişan bir fikir düzeninin ta kendisidir."

Ölenler "beklendiği" gibi "sol"dandı. Mehmet Şevki Eygi, Bugün gazetesindeki köşesinde aylar boyu "Endonezya'daki komünist kıyımını" övüp "inananları" boşuna mı cihada çağırmişti? Evet, sorunun yanıtı 16 Şubat akşamı verilmişti. Yanıt alındıktan sonra ise defter kapatılabildi. Örneğin Taksim Alanı'nda Genç Sinemacılar Grubu'nun çektiği filmin TV'de gösterilmesi, bizzat dönemin başbakanı Süleyman

Demirel tarafından engelleniyor, Meclis'te konuya ilişkin görüşmeler ise 20 dakikalık bir süreye sıkıştırılmaya çalışılıyordu.

Kanlı Pazar'ın filmi ilginç el değiştirme serüvenlerinden sonra CHP tarafından satın alınmıştı. Eski CHP milletvekillerinden Orhan Birgit, Nokta'ya filmin öyküsünü şöyle anlatıyordu: "Film İsmet İnönü ile birlikte dehşet içinde seyrettik. CHP yöneticileri vardı ilk izlemede. Çok etkili görününce ertesi gün genel grup salonunda seyrettik ve herkese açtık. 'İsteyen AP'liler de seyretsin' dedik. AP'lilerden de gelip izleyenler oldu. O film bazı söylentileri açıklığa kavuşturuyordu. Belirli tiplerdeki insanların ellerinde sopalarla gençlerin üzerine saldırdığı ve polislin kayıtsızlığı net olarak görünüyordu. O zamanki iddialarımızdan hiçbirini AP yanıtlamadı."

CHP milletvekili Nihat Erim de olay sonrası Meclis kürsüsünde şunları söyleyecekti: "Filmde polislerle sopalıların öpüştükleri görülüyor, beraber aynı istikametlere koştuğuları görülüyor. O film görülecek şey... Sayın Başbakan televizyon sahiplerini mahrum etmekle bence iyi yapmadı. Vatandaşlar o filmi görselerdi hüküm verirlerdi. (...) İstanbul olaylarında yazılanlar, söylenenler, kulağımıza gelenler, hatta seyrettiğimiz film -biz gördük o filmi- AP teşkilatının bu işin tertibinde rolü olduğu kuvvetli şüphesini uyandırıyor. (...) Cihad çağrıları oluyor, sopalar hazırlanıyor, bıçaklar bileniyor ve bunlar hadise günü ellerinde, paltolarının altında, koltuklarının altında bu aletlerle Gümuşsuyu'ndan Taksim'e doğru çıkıyorlar, diğer yollardan Taksim'e geliyorlar. Herkes bunu görüyor, halk görüyor, hükümetin görmekle vazifeli memurları görmüyor nedense."

Vali Poyraz: Ani bir halk hareketi...

Taksim Alanı'nda olanları görmekle "vazifeli"lerin başında dönemin valisi Vefa Poyraz geliyordu. Vefa Poyraz, Nokta'ya Kanlı Pazar'ı şöyle değerlendiriyordu: "Reaksiyonun müessif bir şekilde bitmemesi için her türlü tedbir alındı. Askerden de yardım istendi. Hadise yapması muhtemel gibi görünen bazı gruplar Karaköy, Dolmabahçe ve Taksim'de dağıtıldı ve gayri muntazam hale getirildi. Alanda gruplar birbirini el ve kol hareketleriyle tahrik etti. Kordonun bir noktada varıldığı ve bazı hadiselerin olduğu görüldü. Buna rağmen eldeki kuvvetler hadiseyi önledi... Hiçbir siyasi partinin böyle bir hareket içersinde organize bir şekilde müdahale ettiği düşünülemez. Ama bir partiye kayıtlı bir insanın bu hadise içersinde veya herhangi bir hadise içersinde olması muhtemeldir."

Yaşanan neydi? Vefa Poyraz'a göre, 18 yıl önceki Kanlı Pazar bir irtica hareketi değildi. Bir reaksiyondan, ani bir halk hareketinden ibaretti. Poyraz, "Tablo bugünkü tablo değildi. Bugün tablo başka. İrtica durumu var. Dış kaynaklı desteklenmeleri var."

Kanlı Pazar'la ilgili en ilginç değerlendirmelerden birini de, o dönemde saldırıyı tezgâhladığı söylentileri yayılan Yeniden Milli Mücadele Dergisi yöneticisi Aykut Edibali yapıyordu. Edibali, Nokta'ya şunları söylüyordu: "Bizim bu olaylarla ilgimiz kesinlikle yok. Bizim 1969'daki bu olayları tasvip etmemiz mümkün değildir. Çünkü orada iki halk grubu çarpıştırılmıştır. Bu yanlıştır. Bundan bir hafta evvel Konya'da, sonra İstanbul'da Erbakan'ın camiye gelişi nedeniyle Beyazıt Meydanı'nda meydana gelmiş olayları da tasvip etmek mümkün değildir. Türkiye'de meydana gelen bu tip olayları, 1969 olaylarını ya da son olayları Türkiye'deki demokrasiyi yok etmek isteyen güçlerce tezgâhlanmıştır."

Biz bu filmi görmüştük... Kanlı Pazar'ı gerçekte kimler düzenledi? Hakkında dava açılan 11 kişi mi? Yoksa o dönem tabii senatör olan Suphi Gürsoytrak'ın dediği gibi "irticaya göz yuman iktidar" mı? Tek sorumlu, beş yıla mahkûm olan eli bıçaklı Seyit Atmaca mıydı? Bu sorular geçmişte kalmıştı. Günümüze yeni sorular taşıyarak... Ve Kanlı Pazar'dan 18 yıl sonra yine cihad çağrıları yapılıyordu. Ses yurt dışından gelmişti ve bu kez eski Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı ve eski MSP milletvekili Cemalettin Kaplan'a aitti: "İslam'da savaş vardır. Mecburi bir yoldur. Akıllara, fikirlere ve vicdanlara vurulan zincirleri kırmak için savaş mecbur kılınmıştır."

"İrticai bir hareket değildi"

Dönemin İstanbul Valisi Vefa Poyraz, Kanlı Pazar olayları konusunda Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Kanlı Pazar olayının bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?

Poyraz: İrticai bir hareket değildi. O bir sol hareketti. Talebe hareketi değildi. O günlerde sağın ve solun mahiyeti tam olarak anlaşılammıştı. Sizler bilirsiniz, bugün kapatılmış bir parti var, o partinin milletvekillerinin de içersinde oldukları bir yürüyüş var, bir de buna reaksiyon gösteren sağ var. 171 sayılı

kanuna göre sol yürüyor, bu yürüyüşe mani olmak isteniyor, idare de bunları önlemek istiyor. Ama Taksim'de ani bir halk hareketi, ani bir karşılaşma oluyor, iki kişi maalesef hayatını kaybediyor.

Nokta: Ve iki yüz kişi yaralanıyor. Olayın böyle kanlı bir biçimde sonuçlanması engellenemez miydi? Hareketin ani bir halk hareketi olmadığına ilişkin göstergeler var. Örneğin siz sayısız ihbar ve istihbarat almışsınız..

Poyraz: Belli değil. Suç meydana gelmeden, kimdi bu adam? . Taksim'de herkes seyrediyor. Acaba bu kişilerin içinde kim niyetsiz, kim suçlu, kim katılacak, kim katılmayacak, onların alınında damga yok ki, şunlar solcudur, şunlar sağcıdır diye.

Nokta: İstanbul Valisi olarak gerekli ve yeterli tedbir almamakla suçlanıyorsunuz...

Poyraz: Olay oluncaya kadar hiçbir hareket yok. Hiçbir hareket göstermeyen topluluğa karşı ne gibi bir tedbir alınır? Onlar alındı zaten. Zaten böyle bir hadisenin olabileceği intibahı bizde uyanmış, her türlü tedbiri de almışız. Polis yetmezse diye garnizondan asker getirttik.

Nokta: Olay öncesi de Bugün gazetesinde çıkan Cihad'a Çağrı Yazıları, iki camide toplu namaz kılarak gelen insanlar, MTTB'deki toplantı üst üste konunca, sizde olay çıkacağı yolunda bir kanaat oluşmadı?

Poyraz: Kanaatla ne yapabilirsiniz? Dediğiniz doğru. O Bugün'de çıkan Mehmet Şevket Eygi Bey'in yazıları, toplu namazlar, filan... Namaz kılıyorlar, ama bunlar kendi içlerinde maksatlı olabilir, camiye gidip insanları yargılayamazsınız.

"Tamamen komünistlerin tertibi"

Nokta, Kanlı Pazar'ı dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan'a sordu.

Nokta: 18 yıl sonra Kanlı Pazar'ın bir değerlendirmesini yapar mısınız?

Sükan: İstanbul olaylarını, Kanlı Pazar dediğiniz komünist olaylarını soruyorsunuz...

Nokta: Kanlı Pazar olaylarının oluşmasında bazı dinci grupların kışkırtılması söz konusu değil mi?

Sükan: Orada bir tek dinci grubun tahriki yoktur. Ben kanunları, kim ihlal etmişse ona mutlak surette hakim olmuşumdur; istisnasız kanun dışına çıkan her hareketi, kimden gelirse gelsin. Aksini iddia eden bir tek kişi bile çıkmamıştır.

Nokta: O dönemi yaşayanlar hâlâ olayların üzerine tarafsız olarak gitmediğiniz kanısında...

Sükan: Rica ediyorum kardeşim... İstanbul olayları görüldüğü gibi basit bir olay değildir. Tertipçileri, tahrikçileri çok iyi bir tetkike tabi tutulursa, bunların hangi menşeli, hangi patentli oldukları ortaya çıkmaktadır. Adamlar aynı 6-7 Eylül gibi tahribe kalkmak istediler ve tedbir aldık. Açık yani. Bakın, o dönemin valisi sağ, adı Vefa Poyraz. İstanbul Emniyet Müdürü hayatta... Onlarla konuşunuz. Tedbir almasaydık, 6-7 Eylül olaylarından daha korkunç hadiseler çıkaracaklardı. Solcu kanat. Açık yani. Türkiye'de bir komünist manifestosu hadisesidir o. Bütün belgeler ortada. Aksini iddia eden olmadı ki, kimse müsbet, müşahhas bir delil koyamadı ki... Ahmedin lafı, Mehmedin hikâyesi değil ki...

Nokta: 16 Şubat 1986 olayları için "Biz önlem almamış olsaydık çok kan dökülecekti" diyorsunuz. Solcuların olay çıkartacağını önceden tespit ettiğinizi belirtiyorsunuz. O zaman mitinge niçin izin verdiniz? Madem izin verdiniz, neden yeterli önlem almadınız?

Sükan: Kanunen mitinge izin vermemek olmazdı ki... O zamanki anayasaya göre toplantı, gösteri ve yürüyüşler kanunu sarıh. Vilayet gerekli izni vermiş. Ama anladık ki bunlar tecavüze kalkışacaklar, tedbir aldık ve icabını yaptık. Ve kan akıtmadık.

Nokta: Ama efendim, ortada 2 ölü iki yüz yaralı var.

Sükan: Değil... Ne? Bir tane ölü var. Yalan 200 yaralı hadisesi. Ama orada biz ciddi tedbir almasaydık daha çok kan akabilirdi.

Nokta: Yani siz o gün için alınabilecek tüm önlemleri aldığınızı söylüyorsunuz...

Sükan: Gayet tabii. Yapanlar kim? Hepsinin isimleri var. Hiçbiri ben orada bulunmuyordum diyemedi ki... Onların orada, hadisenin içinde ne işleri var? Tertipçiler kimler biliyor musunuz? Ahmet Hamdi Dinler, Vasıf Köksal, Yavuz Ünal ne garip tesadüf ki, bu toplantıya katılanların yüzde 90'ı TİP üyesi. Bu kadar da tesadüf olmaz ki. Yine bu olayın içersinde bir milletvekili Sadun Aren var.

Nokta: O dönemde yasal bir mitinge katıldığı için Sadun Aren'in resmini dağıtmışsınız Meclis'te.

Sükan: Hepsi var, hepsi. Lütfen o dönemde atılmış sloganlara bakın canım: "Bağımsız Türkiye", "Sosyalist Türkiye", "Hoşt Amerika", "Amerika, Amerikalı it evine git", "Johnson'un ayısı, Süleyman'ın dayısı", "İşçi köylü elele" gibi bir sürü hiç alakası olmayan laflar.

Nokta: Sonuç olarak, "o zaman için alınması gereken tüm önlemler alınmıştır" diyebilir misiniz? Bu olay bugün olsa ve gene sorumlu olsanız gene aynı şekilde mi davranırsınız?

Sükan: Evet efendim, bugün de aynı görüşü savunuyorum.

Nokta: Yani o dönemdeki tavrınızı savunuyor ve 'bu önlemleri almasaydık daha çok kan dökülürdü' diyorsunuz?

Sükan: Tam bir ihtilal provasıydı o. Eğer tedbir almamış olsaydık, büyük hadiseler olacaktı.

"Açık rejimde olaylar olur"

Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel Kanlı Pazar'la ilgili şöyle konuştu:

18 yıl geçmiş. Aslında 65-69 arası Türkiye bir hürriyetler adasıdır. Biz, devlet gücünü kullanırken çok itinalı kullanmışız, mümkün olduğu kadar, olabileceği kadar. Bu hadiselerin arkasında dünkü hükümetin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bizden sonra Ecevit'in başkanlığındaki Halk Partisi iktidarı gelmiştir. Eğer, bizim siyasi sorumluluğumuz olsaydı, külümüzü göğe savururlardı.

Onun için biz söylüyoruz, bir ülkede olaylar olur, onun siyasi sorumluluğu var mıdır, ona bakmak lazım. Genel sorumluluk ayrı bir şeydir. Kim suç işlemişse gider yakasına yapışsın, o günkü savcılar bağımsızdı, bugünkü gibi değil. Tüm önlemlerin alındığı kanaatindeyim. Ama, bakın her şeyi yaparsınız da, yine mani olamazsınız. Olaylar sadece tedbirsizlikten olmaz ki... Her türlü tedbir alırsınız yine olur. Önleyici tek bir tedbir var: Kapalı rejim. Açık rejimde olaylar olur. Bu demek değildir ki, olaylara icazet veriyoruz.

"Kanlı Pazar provokasyonu"

Dönemin gençlik liderlerinden avukat Bozkurt Nuhoglu Kanlı Pazar'ı değerlendirdi.

16 Şubat 1969'da Taksim'deki miting, emperyalizme, onun askeri gücü 6. Filo'ya, kolluk kuvvetlerinin desteğinde güçlenen silahlı saldırılara karşı bir protestogösterisi olarak düzenlenmişti. Miting tümüyle yasal ve izinliydi. Bu protestogösterisinin Kanlı Pazar haline dönüştürülmesi gerici güçlerin bir provokasyonudur. Legal ve demokratik güçlere karşı, halk kisvesi altında karanlık ve illegal güçlerin çarılması provasıdır. Bunun için günlerce hazırlandı. Ama, bu "iti ite kırdırma"nın ilk provasının tertipçileri ve sorumluları başta İstanbul Valisi Vefa Poyraz ve kolluk kuvvetleridir. Yoksa, o güne kadar hiçbir öğrenci ne cana ne mala ne de Amerikalılara karşı tek bir silah kullanmamıştı.

Kanlı Pazar'ın soruşturması da ilginç. Hiçbir failin yakalanamaması da olayın bilinçli ve kasıtlı bir provokasyon olduğunu gösteriyor. Günümüzde ise, 12 Eylül'den sonra şeriatçı akımların örgütlenmesi dikkat çekicidir. Bu bakımdan gelecekte ülkemizde Kanlı Pazar'ı aratmayacak büyük çapta provokasyon ve saldırıların olacağını düşünüyorum.

"Valiyi uyardık!"

1969'da Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT) Genel Başkanı avukat Kazım Kolcuoğlu o günleri Nokta 'ya anlattı.

16 Şubat öncesi günlerde bir şeyler sezinlememek mümkün değildi. Ama, biz izinli yasal bir yürüyüş yapacaktık. Buna rağmen, gene de Vali Vefa Poyraz'a telgraf çekerek, önlem alınmasını istedik. Sonuç bildiğiniz gibi iki ölü, iki yüz yaralıydı. Polislerin nezaretinde Allah Allah sesleriyle alana giren saldırganlar,

olaydan sonrada Taksim'den Vezneciler'e kadar yürüyüş yaptılar. Biz TMGT olarak, olayın hemenertesinde 30 avukattan oluşan bir hukuk bürosu kurduk. Basında çıkan ve çıkmayantüm fotoğrafları dosyalayarak halka açtık. Saldırganların kimliklerini belirlemedekararlıydık. Bin kadar başvuru oldu, saldırganlardan ve olaya kayıtsız kalanpolislerden 250 kişinin kimliği ve adresi belirlendi. Dosyayı tanık adları veadresleriyle hazırlık soruşturmasında savcılığa teslim ettik. Dava açıldığında klasöryoktu. Bir daha da dosyayı bulamadık.

İrtica, bu tip yönetimlerin kanatları altında güçleniyor, yönetimlerin yardımıyla rgütleniyor, hatta teşvik ediliyor. Günümüzde bu güçlerin imam hatip okullarıylaolayın maddi temeli ve dış destekli parasal dayanakları da var. Kanlı Pazar taktik birolaydı. Şimdi İstanbul'daki toplu namaz olayı da ufak bir deneme. Şu anda başarıya ulaşamayacaklarını biliyorlar ama, toplumun tepkisini ölçmeye çalışıyorlar.(GK/NM/AA/CK-EÜ